

Vadlīnijas par administratīvā pārkāpuma procesa uzsākšanu un soda piemērošanu

Vispārīgie jautājumi

1. Šo vadlīniju mērķis ir veicināt vienveidīgas administratīvās prakses izmantošanu, veicot administratīvā pārkāpuma procesu un piemērojot administratīvos sodus, lai novērstu gadījumus, kad par dažāda smaguma administratīvajiem pārkāpumiem tiek piemērotas vienādas soda sankcijas vai tiek piemērots nesamērīgs sods par nenozīmīgiem pārkāpumiem.
2. Vadlīnijas nosaka administratīvā pārkāpuma procesa uzsākšanas un soda noteikšanas vispārējos kritērijus, kas jāņem vērā Valsts policijas amatpersonai, izskatot administratīvā pārkāpuma lietas un pieņemot lēmumus administratīvo pārkāpumu lietās.
3. Amatpersonas administratīvo pārkāpumu procesu veic atbilstoši Administratīvās atbildības likumam (turpmāk – AAL) un attiecīgo nozari regulējošajos likumos noteiktajai kompetencei.
4. Nozaru likumos noteiktajā kārtībā pilnvarotas amatpersonas ir tiesīgas veikt darbības administratīvā pārkāpuma novēršanai, neuzsākot administratīvā pārkāpuma procesu.
5. Vadlīnijās lietotie termini, kuri netiek definēti un skaidroti, tiek lietoti tādā nozīmē, kādā tie ir lietoti AAL un attiecīgo nozari regulējošajos likumos.

Administratīvā pārkāpuma lietas izskatīšana un lēmuma pieņemšana pārkāpuma konstatēšanas vietā

6. Pirms administratīvā pārkāpuma procesa uzsākšanas, jāgūst pārliecība, ka nepastāv administratīvā pārkāpuma procesu nepieļaujošie apstākļi.
7. Administratīvā pārkāpuma lietu izskata un Lēmumu par soda piemērošanu (pielikums Nr.1) lietā pieņem pārkāpuma konstatēšanas vietā, ja nepastāv šādi apstākļi:

7.1. administratīvā pārkāpuma lietā ir iesaistīta nepilngadīga persona jebkurā procesuālā statusā (pie administratīvās atbildības saucamā persona, cietušais, liecinieks);

7.2. administratīvā pārkāpuma lietas izskatīšana pārkāpuma konstatēšanas vietā nav iespējama vai ir būtiski apgrūtināta (piemēram, procesa dalībnieks neprot valodu, kurā notiek administratīvā pārkāpuma process, bet tulka palīdzību pārkāpuma konstatēšanas vietā nav iespējams nodrošināt; nav iespējams izlemt jautājumu par cietušo u.tml.);

7.3. administratīvā pārkāpuma lietas izskatīšanai ir nepieciešams iegūt papildus ziņas (piemēram, jāiegūst papildus pierādījumi; nepieciešams noskaidrot pie atbildības saucamās personas identitāti (jāpiemēro administratīvā aizturēšana) u.tml.);

7.4. pārkāpums izdarīts ceļu satiksmē un saistīts ar transportlīdzekļa, izņemot velosipēdu, vadīšanu alkohola reibumā, narkotisko vai citu apreibinošo vielu ietekmē;

7.5. administratīvā pārkāpuma lietas ietvaros jālemj par rīcību ar izņemtajām mantām un dokumentiem;

7.6. pie administratīvās atbildības saucamā persona atrodas tādā alkohola reibumā, narkotisko, psihotropo, toksisko vai citu apreibinošo vielu ietekmē, ka nespēj adekvāti uztvert notiekošo;

7.7. administratīvā pārkāpuma process uzsākts par prettiesiskām darbībām, kas vērstas pret Valsts policijas amatpersonām.

8. Ja administratīvā pārkāpuma lietu izskata tūlīt pēc pārkāpuma konstatēšanas, amatpersona administratīvā pārkāpuma lietas izskatīšanā ievēro AAL 17.nodaļā ietvertās normas attiecībā uz administratīvā pārkāpuma lietas izskatīšanas kārtību tiktāl, ciktāl tas iespējams, izskatot pārkāpumu tā konstatēšanas vietā.

9. Šo vadlīniju 8.punkta nosacījums attiecināms arī uz gadījumiem, kad personai piemēro administratīvo aizturēšanu un tās laikā lieta tiek izskatīta iestādē.

10. Ja tiek konstatēti apstākļi, kas nepieļauj administratīvā pārkāpuma lietu izskatīt pārkāpuma konstatēšanas vietā, pēc Lēmuma par procesa uzsākšanu (pielikums Nr.2) pieņemšanas jāveic AAL 16.nodaļā paredzētās darbības, sagatavojot lietu izskatīšanai.

Administratīvā soda piemērošana

11. Lemjot par administratīvā soda piemērošanu, amatpersona katru gadījumu vērtē individuāli, ņemot vērā AAL trešajā un ceturtajā nodaļā norādītos noteikumus soda uzlikšanai par administratīvo pārkāpumu.

12. Administratīvo sodu par izdarīto administratīvo pārkāpumu personai piemēro konkrētā pārkāpuma sankcijas ietvaros, ko nosaka attiecīgo nozari regulējošā likuma atbilstošais pants vai pašvaldību saistošo noteikumu punkts, kuros paredzēta administratīvā atbildība par izdarīto pārkāpumu.

13. Piemērojot administratīvos sodus iestādes rīcības brīvības ietvaros, izmantojami šādi vērtēšanas kritēriji:

13.1. izdarītā pārkāpuma raksturs, tajā skaitā laiks, cik ilgi turpinās bezdarbība vai darbība, kura veido administratīvā pārkāpuma sastāvu, pārkāpuma ietekme uz valsts pārvaldes kārtību un sabiedrības interesēm;

13.2. pārkāpēja personība (juridiskajai personai – reputācija), tajā skaitā pārkāpēja mantiskais stāvoklis, pārkāpēja paskaidrojumi par administratīvā pārkāpuma izdarīšanas apstākļiem, vai pārkāpējs jau iepriekš ir sodīts par līdzīga rakstura pārkāpumu izdarīšanu;

13.3. pārkāpēja veiktās darbības, lai novērstu izdarītā administratīvā pārkāpuma kaitīgās sekas, kā arī novērstu līdzīgu administratīvo pārkāpumu atkārtošanos;

13.4. atbildību mīkstinošie un pastiprinošie apstākļi.

14. Nosakot sodu, papildus vērtē tā samērīgumu un lietderību. Samērīguma un lietderības apsvērumu izvērtēšana ietver:

14.1. administratīvā soda piemērošanas nepieciešamību, lai sasniegtu tiesisku (leģitīmu) mērķi;

14.2. administratīvā soda piemērošanas piemērotību attiecīgā mērķa sasniegšanai;

14.3. administratīvā soda piemērošanas vajadzību, izvērtējot, vai šo mērķi nav iespējams sasniegt ar līdzekļiem, kuri mazāk ierobežo pārkāpēja tiesības vai tiesiskās intereses;

14.4. administratīvā soda piemērošanas atbilstību (samērīgumu), salīdzinot privātpersonas tiesību aizskārumu un sabiedrības interešu ieguvumu un ņemot vērā, ka privātpersonas tiesību būtisku ierobežošanu var attaisnot tikai ievērojams sabiedrības ieguvums.

Lietderības apsvērumu izvērtējumu atspoguļo lēmumā.

15. Ja tiek konstatēts, ka izdarītais administratīvais pārkāpums konkrētajos apstākļos nav radījis tādu apdraudējumu tiesiski aizsargātajām interesēm, lai par to piemērotu sodu (maznozīmīgs pārkāpums), amatpersona pieņem lēmumu par atteikumu uzsākt administratīvā pārkāpuma procesu vai lēmumu par uzsāktā procesa izbeigšanu, aprobežojoties ar aizrādījumu saskaņā ar AAL 11.pantu. Lēmumu par uzsāktā procesa izbeigšanu var pieņemt jebkurā procesa stadijā.

16. Pieņemot lēmumu par atteikumu uzsākt administratīvā pārkāpuma procesu vai lēmumu par uzsāktā procesa izbeigšanu, izsakot aizrādījumu, aizliegts, ja:

16.1. persona, kas izdarījusi administratīvo pārkāpumu, pēdējā gada laikā jau ir saukta pie administratīvās atbildības par šāda rakstura pārkāpuma izdarīšanu vai tai pēdējā gada laikā ir bijis izteikts aizrādījums;

16.2. pārkāpums izdarīts alkohola reibumā, narkotisko, psihotropo, toksisko vai citu apreibinošo vielu ietekmē;

16.3. pārkāpums vērsts pret nepilngadīgo personu;

16.4. administratīvā pārkāpuma rezultātā nodarīts zaudējums dabas resursiem;

16.5. pārkāpums ir ilgstošs vai ir bijusi iespēja konstatētā pārkāpuma sekas novērst, bet tas netika izdarīts (piemēram, persona pārkāpumu turpina, lai gan Valsts policija vai cita kontrolējošā iestāde iepriekš, nepiemērojot administratīvo naudas sodu, ir devusi norādījumu to pārtraukt).

17. Atbrīvojot personu no administratīvās atbildības AAL 11.panta otrās, trešās un ceturtais daļas noteiktajos gadījumos, jāievēro minētajās tiesību normās noteiktie priekšnosacījumi.

18. Nosakot soda veidu un izvērtējot tā atbilstību leģitīma mērķa sasniegšanai, tiek vērtēti šādi apstākļi:

18.1. vai ar izdarīto pārkāpumu ir skartas vai var tikt skartas būtiskas sabiedrības intereses;

18.2. vai ar pārkāpumu tiek skartas būtiskas personas sociālās un ekonomiskās intereses;

18.3. vai izdarītais pārkāpums rada vai var radīt draudus un bīstamību apkārtējiem;

18.4. vai pārkāpuma rezultātā radītie draudi ir būtiski, vai tie apdraud cilvēka dzīvību un veselību;

18.5. vai apdraudējums jau ir noticis un radījis konkrētu kaitējumu;

18.6. vai iepriekš jau ir izdarīti līdzīgi pārkāpumi vai saņemtas pamatotas sūdzības par attiecīgo personu;

18.7. kāds ir galvenais mērķis, kādēļ tiek piemērots tieši attiecīgais soda veids, kādēļ tas uzskatāms par atbilstošāko leģitīma mērķa sasniegšanai.

19. Brīdinājums kā soda veids tiek piemērots, ja tiek konstatēts šāds apstākļu kopums:

19.1. pie administratīvās atbildības saucamā persona iepriekš nav izdarījusi administratīvo pārkāpumu vai līdz izskatāmā pārkāpuma izdarīšanai ir atzīstama par administratīvi nesodītu;

19.2. pie administratīvās atbildības saucamās personas rīcībā konstatējams kāds no apstākļiem, kas mīkstina atbildību par administratīvo pārkāpumu;

19.3. pie administratīvās atbildības saucamās personas rīcībā nav konstatējams neviens no apstākļiem, kas pastiprina atbildību par administratīvo pārkāpumu.

20. Nosakot naudas soda apmēru vai personai piešķirto speciālo tiesību atņemšanas vai tiesību izmantošanas aizlieguma termiņu, tiek ievēroti šo vadlīniju 13. un 14.punktā noteiktie kritēriji.

21. Ja personas izdarītajam pārkāpumam ir formāls raksturs, tas nav radījis kaitīgas sekas un pastāv vadlīniju 18.punktā minētais apstākļu kopums, bet piemērojamā tiesību norma neļauj piemērot brīdinājumu, tiek piemērots minimālais naudas sods, neveicot vadlīniju 13. un 14.punktā noteikto izvērtēšanu.

22. Lai veicinātu amatpersonas un pie atbildības saucamās personas savstarpējo sadarbību un brīvprātīgu naudas soda izpildi, amatpersona, izskatot administratīvā pārkāpuma lietu, ir tiesīga lemt par personas nosacītu daļēju atbrīvošanu no naudas soda samaksas.

23. Personu var nosacīti daļēji atbrīvot no naudas soda samaksas, pieņemot attiecīgu lēmumu (pielikums Nr.3 vai Nr.4), ja administratīvā pārkāpuma lietas izskatīšanas gaitā konstatēti AAL 154.panta otrajā daļā noteiktie priekšnoteikumi:

23.1. persona, kuru sauc pie administratīvās atbildības, ir atzinusi savu vainu un piekrit lēmumam par naudas soda uzlikšanu;

23.2. nav konstatēti apstākļi, kas pastiprina personas atbildību par administratīvo pārkāpumu;

23.3. administratīvā pārkāpuma lietā nav cietušā;

23.4. persona, kuru sauc pie administratīvās atbildības, gada laikā nav bijusi nosacīti daļēji atbrīvota no naudas soda samaksas;

23.5. administratīvā pārkāpuma lieta netiek izskatīta bez tās personas klātbūtnes, kuru sauc pie administratīvās atbildības.

24. Papildus AAL 154.panta otrajā daļā minētajiem priekšnoteikumiem, amatpersona nepiemēro nosacītu daļēju atbrīvošanu no naudas soda samaksas šādos gadījumos:

24.1. ja konkrētā pārkāpuma sankcija, ko nosaka attiecīgo nozari regulējošā likuma atbilstošais pants, paredz papildsoda (tiesību atņemšana un tiesību izmantošanas aizliegums) piemērošanu;

24.2. ja viena administratīvā pārkāpuma ietvaros noteiktas vairākas pie administratīvās atbildības saucamās personas (piemēram, gan fiziska, gan juridiska persona);

24.3. ja pie administratīvās atbildības saucamā persona izdarījusi vairākus administratīvos pārkāpumus, kuri konstatēti vienlaicīgi;

24.4. ja pārkāpums ir veikts ilgāk par vienu gadu vai ja pie administratīvās atbildības saucamā persona pārkāpumu turpina, lai gan Valsts policija vai cita kontrolējošā iestāde iepriekš, nepiemērojot administratīvo naudas sodu, ir devusi norādījumu to pārtraukt;

24.5. ja persona nav sadarbojusies ar Valsts policiju vai citu kontrolējošo iestādi pārkāpuma konstatēšanā (izmeklēšanā);

24.6. no administratīvā pārkāpuma izdarīšanas apstākļiem, pārkāpuma būtības vai pārkāpēja personības vērtējuma, vai ja no citiem lietā nozīmīgiem apsvērumiem izriet, ka nosacīta daļēja atbrīvošana no naudas soda samaksas nav piemērota taisnīga sodošā mērķa sasniegšanai;

24.7. ja pie administratīvās atbildības sauktajai personai objektīvi bija iespēja novērst pārkāpuma kaitīgās sekas, bet administratīvā pārkāpuma lietas izskatīšanas laikā tiek konstatēts, ka persona to nav izdarījusi.

25. Nosacīta daļēja atbrīvošana no naudas soda samaksas citas administratīvā pārkāpuma lietas ietvaros piemērotos sodus neietekmē un tos piemēro noteiktajā apmērā.

26. Amatpersonai, kas lemj par personas nosacītu daļēju atbrīvošanu no naudas soda samaksas, ir pienākums izskaidrot pie administratīvās atbildības saucamajai personai nosacītas daļējas atbrīvošana no naudas soda samaksas tiesiskās sekas.